

علل جنگهای صلیبی

و

محوط بیت المقدس

نویسندگان: لیلی اسدی - مهرانگیز صمدی

سرشناسه	: اسدی، لیلی، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: علل جنگ‌های صلیبی و سقوط بیت المقدس / نویسندگان لیلی اسدی، مهرانگیز صمدی.
مشخصات نشر	: تهران: شاپرک سرخ، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۶ ص.: نقشه.
شابک	: ۱۰۰۰۰۰ ریال ۰۷۷۷۰-۰۸۷-۰۹۷۸ : 978-600-7770-87-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۷۹] - ۱۸۶.
موضوع	: جنگ‌های صلیبی -- علل
موضوع	: جنگ‌های صلیبی -- تاریخ
موضوع	: جنگ‌های صلیبی
موضوع	: بیت المقدس -- تاریخ -- مملکت لاتینی، ۱۰۹۹ - ۱۲۴۴ م.
شناسه افزوده	: صمدی، مهرانگیز، ۱۳۶۰ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ۵۴۸ الف/۵۱۵۷ D
رده بندی دیویی	: ۹۰۹/۰۷
شماره کتابشماره ملی	: ۳۹۱۵۴۳۰

عنوان: علل جنگ‌های صلیبی و سقوط بیت المقدس
نویسندگان: لیلی اسدی - مهرانگیز صمدی.

نوبت چاپ: اول تابستان ۱۳۹۴

ناشر: شاپرک سرخ

چاپ و صحافی: شاپرک

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شماره شابک: ۰۷۷۷۰-۰۸۷-۰۹۷۸-۶۰۰

انتشارات شاپرک سرخ: تهران، میدان انقلاب اسلامی، ابتدای خیابان آزادی، کوچه

شهید جنتی، پلاک ۲۴ واحد ۱

۰۹۱۲-۲۱۴۴۶۰۰ ۰۲۱-۶۶۹۳۳۷۴۶

www.shaparac.com

۹..... دیباچه

۱۷..... فصل اول

۲۱..... فصل دوم

۲۲..... ۱-۲- واژه جنگ

۲۳..... ۲-۲- استیز در بین انسانها

۲۵..... ۳-۲- دلایل وقوع جنگ

۲۶..... ۴-۲- آیا جنگ همواره ناکرسانند است؟

۲۷..... ۵-۲- نظر اسلام درباره جنگ

۲۹..... ۶-۲- جنگ در دنیای شرق و غرب

۳۰..... ۷-۲- ثبت وقایع جنگی مقدمه ای برای تاریخ نویسی

۳۱..... ۸-۲- جنگ تمام می شود؟

۳۵..... فصل سوم

۳۶..... ۱-۳- کشمکش دیرین شرق و غرب

۳۹..... ۲-۳- انگیزه مذهبی و دینی

۴۳..... ۳-۳- نگرش خصمانه اوربان دوم

۴۶..... ۴-۳- موعظه و سخنرانی پی یرلمیت (حرکت مردم)

۴۸..... ۵-۳- وضع سیاسی و اجتماعی اروپا

۵۰..... ۶-۳- قدرت طلبی و ابراز وجود شوالیه ها

۵۰..... ۷-۳- انگیزه های تجاری و بازرگانی

۵۳..... ۸-۳- اوضاع بد اقتصادی و اجتماعی اروپا

- ۳-۹- اشغال اندلس بدست مسلمانان ۵۴
- ۳-۱۰- افسانه ی پایان جهان و حاجیان بیت المقدس ۵۶
- ۳-۱۱- ادعای کاذب زائران بیت المقدس ۵۷
- ۳-۱۲- استمداد امپراتور بیزانس الکسیوس کمینوس از پاپ ۵۹
- ۳-۱۳- افزایش جمعیت اروپا ۶۱
- ۳-۱۴- هراس از قدرت یافتن سلجوقیان ۶۲
- ۳-۱۵- نیک صلیبی بهانه ای برای افزایش قدرت پاپ ۶۴
- ۳-۱۶- خوی شیانه جنگجویان اروپایی ۶۶
- ۳-۱۷- جهل و نادانی و هنگی مردم اروپا ۶۷
- ۳-۱۸- نظام اجتماعی طبقات ۷۰
- ۳-۱۹- انگیزه استعماری ۷۱
- ۳-۲۰- ایده ی جنگی مقدس ۷۳
- ۳-۲۱- عشق و علاقه به زیارت ۷۴
- ۳-۲۲- علل روانی ۷۷
- ۳-۲۳- اهمیت بیت المقدس ۷۸
- ۳-۲۴- بشارت ظهور مجدد مسیح ۷۹

فصل چهارم ۸۱

- ۴-۱- آشنایی مختصر با بیت المقدس ۸۲
- ۴-۲- تصادم اسلام و مسیحیت و اندیشه ی جنگهای صلیبی ۸۴
- ۴-۳- تفرقه و دسته بندی مذهبی میان مسلمانان ۸۷
- ۴-۴- نزاع مذاهب و فرقه ها ۹۳
- ۴-۵- ضعف و بی ارادگی خلفاء عباسی ۹۶
- ۴-۶- ضعف و کینه توزی میان حکام سلجوقی ۱۰۱

- ۷-۴- ضعیف فاطمیان مصر ۱۱۰
- ۸-۴- ضعیف و پیدایش نظام ملوک الطوائفی در اندلس ۱۱۸
- ۹-۴- وضعیت ناگوار مسلمانان ۱۲۵
- ۱۰-۴- کشورگشایی و دل مشغولی حاکمان مسلمان در شرق خلافت اسلامی ۱۲۸

فصل پنجم ۱۳۱

- ۱-۵- لشکر کشی مهاجمان به شهر ۱۳۲
- ۲-۵- سقوط نیقیه ۱۳۲
- ۳-۵- انطاکیه و تدبیر یاغی سیان ۱۳۳
- ۴-۵- استمداد یاغی سیان از امیران مسلمان ۱۳۴
- ۵-۵- فرصت طلبی سوبخ ۱۳۷
- ۶-۵- خیانت در شهر ۱۳۸
- ۷-۵- حمله ی فرنگیان ۱۴۰
- ۸-۵- سقوط انطاکیه ۱۴۰
- ۹-۵- سقوط معمرة النعمان ۱۴۱
- ۱۰-۵- به سوی بیت المقدس ۱۴۳
- ۱۱-۵- واکنش حکام محلی و اهالی در برابر مهاجمان ۱۴۳
- ۱۲-۵- مقاومت مردم در عرقه دوین ۱۴۴
- ۱۳-۵- اهالی بیروت تسلیم می شوند ۱۴۵
- ۱۴-۵- مقاومت در برابر مهاجمان در صیدا ۱۴۵
- ۱۵-۵- ورود به بیت المقدس ۱۴۵
- ۱۶-۵- تدبیر افتخار الدوله حاکم بیت المقدس ۱۴۶
- ۱۷-۵- مراسم مهاجمان قبل از ورود به شهر ۱۴۷
- ۱۸-۵- محاصره شهر بیت المقدس ۱۴۷

۱۹-۵- اقبال مهاجمان صلیبی ۱۴۹

۲۰-۵- تسلیم شدن افتخار در برابر مهاجمان و سقوط شهر ۱۵۰

۲۱-۵- جنایات مهاجمان در شهر ۱۵۱

۲۲-۵- برخورد مهاجمان صلیبی با پیروان کلیسای شرق ۱۵۴

۲۳-۵- بیت المقدس بعد از جنگ ۱۵۵

۲۴-۵- مورخین و راویان مسیحی از فجایع مهاجمین می گویند ۱۵۶

۱۵۹..... فصل ششم

۱-۶- تاجی بهروین ر بارگاه خلیفه المستظهر بالله ۱۶۰

۲-۶- عکس از مل جلوس و حکام و مردم در سقوط بیت المقدس ۱۶۱

۳-۶- نام گذاری جنگ صلیبی ۱۶۳

۴-۶- قلمرو جنگهای صلیبی ۱۶۴

۵-۶- تعداد جنگهای صلیبی ۱۶۴

سخن پایانی ۱۶۷

پیوست ها ۱۶۹

منابع و مأخذ ۱۷۹

دیباچه

اسلام دینی که از حجاز طلوع کرد، و با هدایت و رهبری پیامبر خویش «حضرت محمد(ص)» توانست شرق و غرب عالم را پیموده و بزرگترین امپراتوری جهان را پدید آورد، در کمتر از یک قرن امپراتوریهای عظیم روم و ایران را شکست داد. و دامنه ی وسعت خویش را از شرق تا رود سند و از غرب تا دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس گسترش داد، و تا قلب اروپا پیش رفت. این گسترش باعث وحشت مسیحیان اروپا گشت. به ویژه اسقف ها و کشیشان از این عظمت اسلام رنج می بردند خصوصاً از زمانی که بیت المقدس تحت تسلط مسلمانان درآمد، جایی که بنا به نظر کشیشان متعلق به مسیح و عیسویان بود و حالا به دست مسلمانان افتاده بود و مسیحیان بدون اجازه ی مسلمانان نمی توانستند به زیارت قبور و اماکن مقدس خود بروند. اسلام دینی که از حجاز طلوع کرد، و با هدایت و رهبری پیامبر خویش «حضرت محمد(ص)» توانست شرق و غرب عالم را پیموده و بزرگترین امپراتوری جهان را پدید آورد، در کمتر از یک قرن امپراتوریهای عظیم روم و ایران را شکست داد. و دامنه ی وسعت خویش را از شرق تا رود سند و از غرب تا دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس گسترش داد، و تا قلب اروپا پیش رفت، این گسترش باعث وحشت مسیحیان اروپا گشت. به ویژه اسقف ها و کشیشان از این عظمت اسلام رنج می بردند خصوصاً از زمانی که بیت المقدس تحت تسلط مسلمانان درآمد، جایی که بنا به نظر کشیشان متعلق به مسیح و عیسویان بود و حالا به دست مسلمانان افتاده بود و مسیحیان بدون اجازه ی مسلمانان نمی توانستند به زیارت قبور و اماکن مقدس خود بروند

حسادت این اربابان کلیسا به همراه عوامل دیگر باعث گردید، سلسله جنگ‌هایی بنام جنگ‌های صلیبی از غرب به سمت شرق آغاز گردد.

این جنگ‌ها مدت ۲ قرن طول کشید، ولی مسیحیان جز به مدت کوتاهی نتوانستند به هدف خود که تسلط همیشگی نیز بیت المقدس بود دست یابند اما آنچه باعث سقوط سریع بیت المقدس بود عوامل و دلایل زیادی را در برمی گیرد. که مهمترین دلیل آن عدم اتحاد و انسجام مسلمانان با یکدیگر بود. در این دوران چنان تفرقه و چند دستگی بین مسلمانان در گرفته بر کسی مبالغه متمرکز شدن به مسایل و درگیری های بیت المقدس را نمی یافت شیعه و سنی، مالکی و عزی و ... اختلافات نژادی میان ترکان و اعراب، اعراب و بربرها و سایر موارد تفرقه انگیز باعث تئینه تری شدید بین مسلمانان شده بود. و باید به این عوامل اضافه کرد مقاصد سیاسی حاکمان مالک اسلامی را، که با تشدید کردن این تفرقه ها به دنبال منفعت طلبی خویش، و آرام نگه داشتن مردم، از شورش مردم علیه حاکمان ظالم بودند. بر این اساس و با توجه به اهمیت آگاه سازی مسلمانان با ریشه های تاریخی سقوط بیت المقدس بر آن شدیم تا این کتاب را به صورت تحلیلی به رشته تحریر درآوریم. امید است مجموعه حاضر به عنوان مرجع از طرف سازمانها پذیرفته شود و برای جامعه دانشگاهی نیز مفید واقع شود. از آنجایی که هیچ مجموعه ای خالی از ایراد و اشکال نیست، بر این باوریم تا در راستای بهبود و تعالی هر چه بیشتر این اثر از علم و تجربه شما عزیزان در قالب پیشنهادات و انتقادات سازنده بهره مند گردیم.

جنگهای صلیبی نام یک رشته جنگهایی است که مسیحیان اروپا بین سالهای (۱۲۹۱-۱۰۵۹ م) به منظور مس گرفتن بیت المقدس از مسلمانان به راه انداختند. این اقدامات را جنگهای صلیبی نامیدند زیرا که از نظر کلیسا مبارزه با مسلمانان مبارزه ای مقدس است.^۱ اما این نام گذاری دلیل دیگری نیز دارد و از این که جنگجویان مسیحی هنگام عزیمت به سرزمین های اسلامی به فرمان پاپ اوربان دهم با پ را نشان خود قرار دادند و آن را بر سینه و سلاحشان نقش می کردند. جنگهای صلیبی در مفهوم خاص خود جنگهایی است که در قرون ۱۱ و ۱۲ اتفاق افتاد اما این جنگها به معنای عامی تر اگر در تداوم مبارزه مسیحیت با اسلام است. همچنان که هنوز هم برپا بوده و در جریان است. و این مبارزه با استعمار شرق توسط غرب وارد محله ی جدیدی گشته است.^۲ بهترین دلیل بر این که جنگهای صلیبی همچنان ادامه دارد گفته ی ژنرال «لرد آلن بی» است که وقتی در سال (۱۹۱۷م / ۱۳۳۵

۱- شراره ، شرفی ، جنگهای صلیبی و علل آن ، نشر مولف، ۱۳۷۷، ص ۲۱

۲- فیلیپ خوری، حتی، تاریخ عرب، ترجمه ی ابوالقاسم پاینده ، تبریز: چاپخانه شفق ، ۱۳۸۰، چاپ اول، ص ۸۰۶

۳- عبدالحسین، بینش، نگاهی نو به جنگهای صلیبی، قم: انتشارات زمزمه، چاپ هدایت، پژوهشکده تحقیقات اسلامی ، ۱۳۸۶، چاپ اول، ص ۱۳ مقدمه

ه) فاتحانه وارد قدس شریف شد گفت: حالا جنگهای صلیبی به پایان رسید.^۱ و این در حالی بود که متحد فرانسوی او «ژنرال گوروی» در دمشق برفراز آرماگاه صلاح الدین ایوبی رفته و در حالی که بر روی قبر صلاح الدین می کوبید گفته بود: «صلاح الدین بیدار شو ما برگشتیم.»^۲ البته این همه تعصب شاید ناشی از اسطوره یوشع باشد که: براساس این اسطوره کشتار و قلع و قمع نمودن ساکنان این سرزمین نه یک جنایت علیه بشریت بلکه گونه ای عبادت است و حتی فراتر از آن، تحقق رسالتی است که باید پیامبر گونه آن را پایان رساند.^۳

بروز این جنگها مربوط بود به زمینه ها و انگیزه های مختلفی بود، که گاهی خود معلول حوادث و شرایط دیگری بودند و نتایج و آثاری را در پی داشت که هم برای غرب مسیحی و هم برای شرق مسلمان بسیار مهم بود.

در فاصله جنگهای متعدد (به قول گروینر ۶ جنگ به قول دانلپ ۷ جنگ؛ و به قول وات ۸ جنگ و به قول بسیاری دیگر ۹ جنگ و بیشتر) بین مسلمانان اروپا یا مسلمین شرق روی داد هدف و انگیزه و موضع همه ی آنها بیرون راندن و حمله به اراضی المقدس رود. اما مطالب ارائه داده شده نشان خواهد داد که به راه افتادن این جنگها زمینه ها و علل و انگیزه های دیگری هم داشته که اصلاً دینی یا مستنی بر باورهای دینی مسیحیان نبوده است.

۴- اسداله رضائی، *سیر تحول دولت در فلسطین*، تهران: انتشارات گنج معرفت، ۱۳۷۹، چاپ اول، ص

۲۳- ستار، عودی، *تاریخ فشرده جنگهای صلیبی*، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات، ۱۳۸۷، چاپ اول، ص ۴۰

۲ - روزنامه جمهوری اسلامی مورخ ۸۲/۸/۲۹ مقاله دکتر علی اکبر ولایتی

۳ - مریم السادات، امیرشاه کرمی، *فراسویونیزم*، تقابل یا تداوم صهیونیسم، تهران: انتشارات کیهان،

۱۳۸۵، چاپ اول، ص ۶۳

بارزترین زمینه های این جنگها در غرب، به قول وات نوعی اوج گیری و غلیان احساسات مذهبی مسیحی و در شرق قدرت گرفتن ترکان سلجوقی بود.^۱

گسترش سریع اسلام از شرق تا غرب، فتح اندلس و جنوب ایتالیا و سیسیل، دست اندازی مسلمانان به سرزمین روم از یک سو، و جلوگیری از فتوحات و پیشروی سلجوقیان در آسیای صغیر، بحران اقتصادی از طرف دیگر، نیاز اروپا به بیرون رفتن از شرایط بحرانی و خارج شدن از وضعیت بد اقتصادی و اجتماعی و نیاز به دست یابی به بازار تجاری در مشرق دریای مدیترانه را علل جنگهای صلیبی می توان برشمارد. در کنار این عوامل احساس خطر کلیسا از گسترش فرهنگ اسلامی و دست اندازی مسلمانان و طوایف بدوی عرب به بیت المقدس و مسائل مربوط به زوایا مسیحی علت دیگر جنگهای صلیبی بود.^۲ مورخان قدیم از جنبه ی دینی و مذهبی به جنبه نگرسته اند. بعضی رفتار خشن مسلمانان با زائران مسیحی، و بعضی در خواست کمک امپراتور، و نیازش از اروپا را از عوامل جنگهای صلیبی شمرده اند. و کسانی نیز دشمنی و کینه ها و برخوردهای گذشته میان روم و یونان و فارس را از عوامل این جنگها ذکر کرده اند. اما در همه این موارد مانند رفتار خصمانه مسلمانان و نیز پاسخ مثبت اروپائیان به درخواست کمک امپراتوری بیزانس هیچ تردید وجود دارد. مثلاً در مورد رفتار مسلمانان باید گفت آنان در برابر مسیحیان شرق و غرب رفتار عادلانه و به دور

۱ - مرتضی، اسعدی، *ایران، اسلام، تجدید*، چاپ نوبهار، ۱۳۷۷، چاپ اول، ص ۱۲۵

۲ - مرتضی، اسعدی، *بیت المقدس (شهر پیامبران)*، بنیاد دایره المعارف، چاپ اوفست، ۱۳۶۷، چاپ اول،

از آزار و اذیت داشته اند. به اعتراف دانشمندان غرب اوضاع مسیحیانی که تحت حاکمیت مسلمانان زندگی می کردند، بهتر از اوضاع مسیحیانی بوده که در اروپا زندگی می کردند.^۱

مصادیق این ادعا نامه ی بطریق بیت المقدس خطاب به همکار قسطنطنیه خویش است که مسلمانان را چنین وصف می کند «آنها مردمی دادگسترنند و نسبت به ما خشونت و آزاری روانی نمی دارند.»^۲

همچنین ضابط حکومت بیزانس و درخواست کمک از اروپا نیز بهانه ای بیش نبوده است. زیرا اولاً بیزانی و لاتینی ها از نظر مذهبی و نژادی مشکل داشتند. ثانیاً اگر عوامل نیرومند دیگری در این لشکرکشی ها دخالت نداشت هرگز به آن سرعت پاسخ مثبت به درخواست امپراتوری بیزانس داده نمی شد. ثالثاً امپراتور بیزانس تنها درخواست کمک مالی از پاپ نموده بودند و از لشکرکشی های گسترده جابه ی اروپانیان، خود امپراتور در هراس کامل به سر می برد.^۳

در مورد عوامل مذهبی نیز، که علت اصلی جنگهای صلیبی را نابودی اسلام می دانند، برخی از مورخین عرب این مورد را نمی پذیرند. زیرا به نظر آن، جنگهای صلیبی نمی توانستند چنین هدفی داشته باشد چون سرزمین اسلامی که از مصر و فلسطین و روسیه گرفته تا نیمه شمالی هند و تمام آسیای مرکزی و تمام شمال آفریقا را دربر داشت پیش از جنگهای

۱- عبدالله، ناصری طاهری، *علل و آثار جنگهای صلیبی*، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۳ ف چاپ اول، ص ۳۷

۲- استیون، رانسیمان، *تاریخ جنگهای صلیبی*، ج ۱، ترجمه ی منوچهر کاشف، انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۷۱، چاپ سوم، ص ۳۵-۳۴

۳- سید عبدالرئوف، رضایی، *نقش جنگهای صلیبی در انتقال تمدن اسلامی به عرب*، قم: انتشارات مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۶، چاپ اول، ص ۵۴-۵۳

صلیبی روابط بازرگانی میان اروپا، بخش اسلامی اسپانیا (اندلس) و شمال آفریقا به ویژه با مصر برقرار بوده، و اروپائیان از کشورهای اسلامی کاملاً بی خبر نبودند. سوریه قبل از اینکه توسط فرنگیان اشغال شود در اشغال بیزانس بود و سپس ترکان آنرا اشغال کردند. پس هدف بهره برداری از روابط بازرگانی بوده است.^۱

به هر ترتیب نخستین جرقه های جنگهای اصطلاحاً «صلیبی» در سال (۱۳۹۵ م) با خطابه «پاپ اوربان دوم» در «کلمون» شعله ور شد. و آتش این جنگها بعد از قریب به ۲۰۰ سال در سال (۱۲۹۰ م) با فتح آخرین دژ صلیبیون در بندر «عکا» بدست ممالیک به پایان رسید.^۲

هر یک از این رشته جنگ با «شرنت» بی رحمی فراوان همراه بود و از احساسات مذهبی مسیحیان علیه مسلمانان استفاده می شد. این ظلم و ستم برگ سیاه دیگری در کارنامه ی کلیسا ثبت کرد که در نهایت موجب شده کلیسا، مذهب از زندگی اروپائیان رخت بربندد. این جنگها ظاهراً زیر پوشش دفاع مقدسات مسیحی و نجات مزار حضرت مسیح (ع) از چنگال مسلمانان و تامین امنیت برای حاجیان مسیحی - عزم سرزمین فلسطین و قدس شریف بود. ولی در واقع به قصد تجاوز و تصرف سرزمین های اسلامی و تارت ثروت های افسانه ای شرق و ریشه کن کردن مسلمانان رخ داد.^۳

۴- گروسه، رنه، تاریخ جنگهای صلیبی، ترجمه ی ولی الله شادان، چاپ سهند، ۱۳۷۷، چاپ اول، ص ۹ دیباچه

۲- مرتضی، اسعدی، ایران، اسلام، تجدید، ص ۱۲۶

۲- ستار، عودی، تاریخ قشردۀ جنگهای صلیبی، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات، ۱۳۸۷، چاپ اول، ص ۱۶ مقدمه